

BOSHLANG'ICH SINIF TA'LIM TIZIMIGA "PORTFOLIO" DASTURINI OLIB KIRISHNING DOLZARBLIGI

Nurmatova Moxinur Erkinjon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada "Portfolio" dasturini boshlang'ich sinf ta'lim tizimiga olib kirishning dolzarbligi, dasturni samarali baholash vositasi sifatida ko'rish mumkinligi, o'quvchilarning individual tarzda erishayotgan yutuqlari va muvaffaqiyatlarini chet el ta'lim tizimida an'anaviy tarzda qo'llab kelinayotgan o'z-o'zini baholash ya'ni "portfolio" tushunchasi haqida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: "Portfolio", ta'lim-tarbiya, yutuqlar portfoliosi, o'z-o'zini baholash, ta'limdagi natijalar, portfolio yaratish turlari, yuksak motivatsiya, qobiliyatlarni aniqlash manbayi.

Ta'lim tizimiga katta e'tibor qaratilayotgan hozirgi kunda, tizimga yangi innovatsion texnologiyalarni olib kirish va chet elda yuqori samaraga ega bo'lgan dasturlardan foydalanish zarur. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev o'z nutqida aytib o'tganidek: "Ta'lim-tarbiya – kelajak va hayot-mamot masalasi. Shu bois, bu sohadagi islohotlarni kechiktirishga haqqimiz yo'q. Qanchalik murakkab bo'lmasin, maktab ta'limida poydevorni bugundan mustahkam qo'yishimiz kerak. Chunki biz ko'p vaqt yo'qotganmiz." [1:65] Ushbu fikrlarni ijrosi sifatida prezidentimiz tomonidan ko'plab qonun va qarorlar ishlab chiqildi. Jumladan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 26-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5712 sonli farmonida o'qitish metodikasini takomillashtirish, ta'lim-tarbiya jarayoniga individuallashtirish tamoyillarini bosqichma-bosqich tatbiq etish, yoshlarni tarbiyalash va ularning bandligini ta'minlashda maktabdan tashqari ta'limning zamonaviy usullari va

yo'nalishlarini joriy etish haqida so'z yuritilar ekan ta'lim jarayonida o'quvchilar bilan individual ravishda ularni shaxsiy imkoniyatlarini inobatga olgan holda tarbiya bilan chambarchas bog'lashimiz zarur.[2] Yuqoridagilardan ko'rinadiki, ta'lim tizimini takomillashtirish uchun xorij tajribalaridan maqsadli foydalanish bugungi kunning dolzarb vazifalaridandir.

Boshlang'ich sinf ta'lim jarayoniga qo'shimcha baholash vositasi sifatida "portfolio" dasturini olib kirish bu yangi muammo emas, ammo bu baholash tizimini joriy qilish uchun hali ham maqbul yondashuv to'la to'kis ishlab chiqilmagan. "Portfolio" tushunchasini boshlang'ich sinflarga olib kirishda eng keng tarqalgan muammo bu dasturni amalga oshirishda uning noqulay tuzilishi va o'quvchilarni mustaqil ravishda tayyorlashidagi qiyinchiliklar asosiy sababdir. O'rganishga tayyor bo'lish hamma uchun juda muhim, ammo afsuski, hamma ham buni darhol qila olmaydi. Albatta, o'qituvchilar bolaning o'rganishga qiziqishini oshirishga harakat qiladigan ko'plab usullar mavjud, bunday usullar o'yin shaklida o'rganishni, so'ngra to'liq o'quv dasturiga o'tishni va o'quv jarayonining samaradorligini baholashning turli xil variantlarini o'z ichiga oladi. boshlang'ich maktab o'quvchisi. Bu bosqichda oilaning o'quvchi hayotidagi faol ishtiroki, otalarning o'qituvchi bilan o'zaro hamkorligi, o'qituvchi tavsiyalarini amalga oshirish muhim ahamiyatga ega. Ushbu tavsiyalardan biri birinchi sinf o'quvchisining portfolioni tuzishdir.

Portfolio (italyancha, portfolio – "portfel", ingliz tilidan tarjima qilinganda "muhim hujjatlar papkasi") degan ma'noni bildiradi. Portfolio deganda shaxsning ma'lum bir faoliyat bo'yicha bilim, qobiliyat va ko'nikmalar darajasini ko'rsatadigan hujjatlar, fotosuratlar, bajarilgan ishlar namunalari to'plami tushuniladi. Portfolio qat'iy shakldagi hujjat emas, shuning uchun uni bola istagan shaklda to'ldirishi mumkin. Asosiysi, bu faoliyatga mas'uliyat bilan yondashish, xatoga yo'l qo'ymaslik, haqiqiy ma'lumotlarni kiritishdir.[3]

Portfolio dasturining maqsadlari quyidagilardan iborat:

- o'quvchining individual moyilligi va ijodkorligini rivojlantirish;
- unga etakchilik fazilatlarini singdirish va o'zini o'zi qadrlashni oshirish;

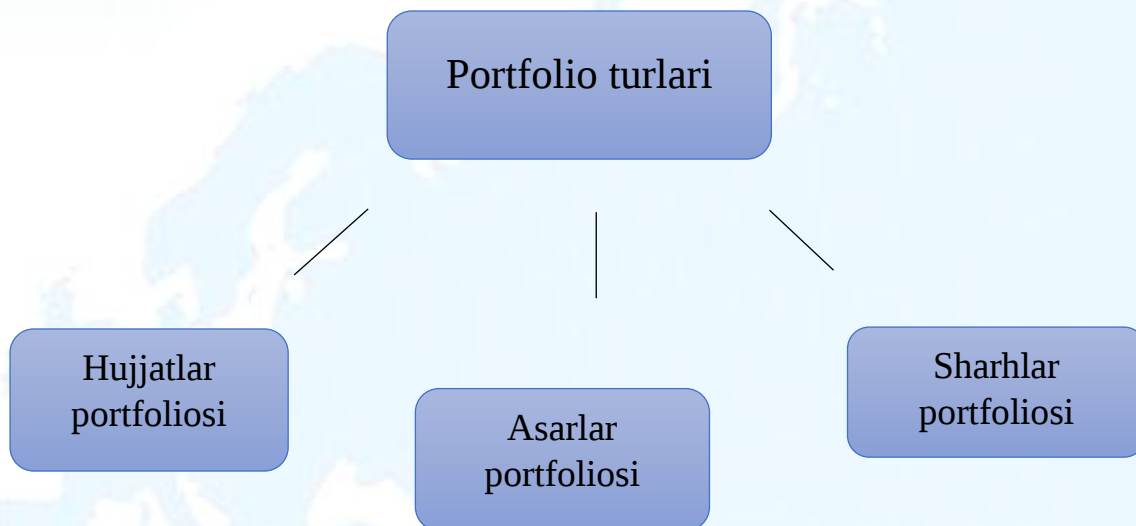
- kognitiv faollikka intilish;
- qarorlar qabul qilishda mustaqillik va mas'uliyatni rivojlantirish va ular uchun javobgar bo'lish;
- ijodiy rivojlanishga o'rgatish;
- to'g'ri axloqiy fazilatlarni shakllantirish, mas'uliyatli, mehribon va aqlli fuqaroni tarbiyalash;
- istaklari va maqsadlarini mustaqil ravishda shakllantirishga, asosiy narsani tanlashga, ma'lumotlarni tizimlashtirishga o'rgatish;
- ideallarini va ustuvorliklarini topishga yordam berish, o'z-o'zini takomillashtirishda chegara yo'qligini ko'rsatish.

O'quvchilar portfoliosida - o'quvchilar yutuq va muvaffaqiyatlari, maktabning birinchi yillarida hayotining yorqin daqiqalari haqida ma'lumotlar to'plash. Unda bolaning turli sohalardagi faoliyati natijalari, uning qiziqishlari va sevimli mashg'ulotlari haqida ma'lumotlar saqlanadi. Bolaning portfoliosi yordamida siz bola, u bilan muloqotda bo'lgan odamlar haqida tasavvurga ega bo'lishingiz, uning yaxshi o'quvchi ekanligini, maktabda va darsdan tashqari mashg'ulotlarda faolmi yoki yo'qligini bilib olishingiz mumkin. Uning ijodda, sportda va sevimli mashg'ulotlarida qanchalik qobiliyatli ekanligini bilib olishingiz mumkin. Maktab nuqtai nazaridan, boshlang'ich sinf portfoliosi o'quvchining birinchi muvaffaqiyat va imkoniyatlarini amalga oshirishi, o'z iste'dodini rivojlantirish ustida ishlashga rag'batlantirishga ega bo'lishi uchun zarurdir. Portfolioga ega bo'lish uning boshqa maktabga o'tishini osonlashtiradi. Agar bola biron bir sohada ajoyib qobiliyatlarga ega bo'lsa, portfolio tufayli u oliy o'quv yurtiga qabul qilish imkoniyatini oshiradi.

M.Svell, M.Markzak va M.Xornlarning fikricha, portfolio professional ta'lim tizimini baholovchi vosita sifatida qo'llanilgan holda, muallif va uning ushbu ta'lim tizimi doirasida rivojlanishini aks ettiruvchi o'ziga xos jamlanma hisoblanadi. Potrfolio muallifni ta'lim tizimi qatnashchilari hamda boshqa tegishli shaxslarga tanishtiradi. Ta'lim tizimida portfolio asosan muallifning shaxsiy rivojlanishi va muvaffaqiyatini hujjatlashtirishda qo'llaniladi, biroq, shu bilan

birga u professional ta'lim tizimi sifatini baholovchi me'zon vositasi bo'lishi ham mumkin.[4:85-89]

Bugungi kunda o'quvchilar portfoliosi quyidagi turlarga bo'linadi:

- **hujjatlar portfoliosi** - u sertifikatlangan hujjatlar (sertifikat, mukofotlar va boshqalar) bilan tasdiqlangan o'quvchining muvaffaqiyati haqidagi ma'lumotlarni o'z ichiga oladi;

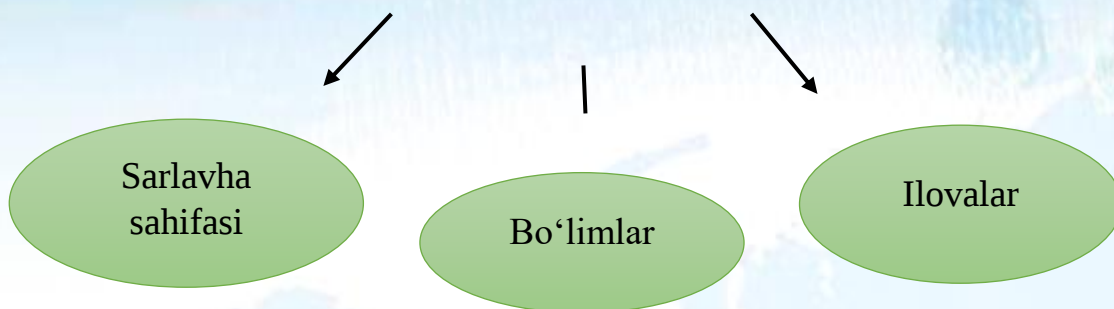
- **asarlar portfoliosi** - bola tomonidan bajariladigan ijodiy, o'quv yoki dizayn ishlari to'plamini o'z ichiga oladi;

- **sharhlar portfoliosi** - bolaning turli faoliyatlar bo'yicha fikrini o'z ichiga oladi.

Biroq, ko'pincha ta'lim tizimida murakkab portfolio ishlatiladi. Murakkab portfolio bola haqida maksimal ma'lumotni o'z ichiga oladi, chunki u barcha ko'rsatilgan portfolio turlarini taqdim etadi. Portfolio yaratish jarayonida ota-onalar bola bilan birga ishtirok etishlari muhimdir.[5:32-36]

Har bir portfolio quyidagilarni o'z ichiga olishi kerak:

Sarlavha sahifasida quyidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak: o'quvchining ismi va familiyasi, yoshi, ta'lim muassasasining nomi va raqami, sinf. Bu ma'lumotlarning barchasi fotosurat bilan to'ldiriladi.

fotosuratlar bilan to'ldiriladi.

"Mening dunyom" bo'limida bolaning tarjimai holi, uning ismi, oilasi, do'stlari, sevimli mashg'ulotlari, shahri va boshqalar haqidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak. Barcha ma'lumotlar keng qamrovli insho sifatida taqdim etilishi va

"Mening o'qishlarim" bo'limi bu o'quvchining muvaffaqiyati to'g'risida ma'lumot beradi, o'qituvchilar ro'yxati va sevimli maktab fanlari ro'yxati, ular bilan birga "a'lo" baholar uchun bajarilgan turli ishlarning namunalari yig'ib boriladi.

Har bir portfolioda bolaning maktabda va maktabdan tashqari tadbirlarda, tanlovlarda, musobaqalarda va hokazolarda qanchalik faol ishtirok etishi haqida ma'lumot bo'lishi kerak. Va ularning har biri tadbir nomini, vaqtini ko'rsatib, unga fotosuratni taqdim etishi kerak. Shuningdek, portfolioda o'quvchining akademik muvaffaqiyati uchun berilgan medallar, sertifikatlar va diplomlarning asl nusxalari yoki nusxalari bo'lishi kerak. Yuqoridagilarning barchasi **"Mening yutuqlarim"** bo'limida taqdim etilib boriladi.

"Mening sevimli mashg'ulotlarim" bo'limi bolaga har qanday ijodkorlik bilan bog'liq bo'lgan muvaffaqiyatlarni portfolioda aks ettirishga imkon beradi. Bu she'rlar yoki o'zi tomonidan yasalgan kompozitsiyalar, rasmlar va boshqalar haqida yozma hikoyalari bo'lishi mumkin.

Portfolioga **"Mening taassurotlarim"** kabi bo'lim ham qo'shishimiz mumkin, unda bola spektakl, kino yoki ko'rgazmaga borganidan keyin o'z fikrini yozib qoldirishi mumkin.

"Sharhlar va tilaklar" bo'limi o'qituvchilar, shuningdek, tashkilotchilar va boshqa o'quvchilarning sharhlarini joylashtirish uchun mo'ljallangan.

Portfolioga biriktirilishi mumkin bo'lgan qo'shimcha sahifalar:

- *qo'limdan keladi* - biz ushbu bosqichda bolaning qobiliyatlarini tasvirlaymiz (masalan, u muammolarni yaxshi hal qiladi, she'rni chiroyli aytadi va hokazo).

- *Mening rejalarim* - bola o'z oldiga ma'lum maqsadlarni qo'yadi, u yaqin kelajakda nimani o'rganishni yoki biron bir ko'nikmalarni yaxshilashni xohlaydi (masalan, qanday qilib chiroyli yozishni o'rganish, ingliz alifbosini o'rganish va hokazo).

- *Mening kundalik tartibim (Mening kundalik tartibim)* - bolangiz bilan kun tartibini tuzing va unga rioya qilishga harakat qiling

- *O'qish texnikasi* - barcha test natijalari shu yerda qayd etiladi

- *O'quv yili uchun hisobot kartasi*

- *Mening bayramlarim (yozgi ta'tillar, bayramlar)* - yozni qanday o'tkazganim haqida bolaning qisqa hikoyasi. Qolganlari haqida rasm yoki chizma haqida unutmang

- *Mening orzularim*

Har bir portfolio, albatta, ma'lum bir bo'limga mos keladigan sahifa raqamlarini ko'rsatadigan varaqni ya'ni mundarijani o'z ichiga olishi kerak.

Xorijda portfolioning har bir bo'limi quyidagicha baholanadi:

Portfolioning baholash mezonlari jadvali

Bo'limlar	Kichik bo'limlar	Baholash mezonlari
1.Mening dunyom O'zgaruvchan qism	1.“Mening sur’atim” yoki “Avtoportret”. 2. “Mening ismim”. 3. “Mening oilam”. 4. “Mening do‘stlarim”. 5. “Mening sevimli mashg‘ulotlarim” yoki “Mening qiziqishlarim”. 6. “Mening shahrim”, “Mening mahallam”. 7. “Mening maktabim”.	To‘g‘ri bajarilganligi – 1ball Estetik tarzda bajarilganligi – 1ball Yillik yangilanishlar – 1ball
2. Mening o‘qishlarim O‘zgarmas qism	1. Matematika 2. Ingiliz tili 3. Ona tili va o‘qish savodxonligi 4. Atrofimizdagi olam 5. Tarbiya	1ball (har bir fan uchun) Hajmi – 0 – 49% - 0 ball 50 – 64% - 1 ball 65 – 74% - 2 ball 75 – 89% - 3 ball 90 – 100% - 4 ball

		Chuqurligi: Asosiy daraja – 0 – 49% - 0 ball 50 – 60% - 1ball 61 – 100% - 2 ball Ko‘tarilgan daraja – 0 – 49% - 0 ball 50 – 60% - 1ball 61 – 100% - 2 ball Dinamika – 1ball (tekshirilgan ko‘nikmalarning har biri uchun)
O‘zgarmas qism	Metata’lim	
O‘zgaruvchan qism	1. Texnologiya 2. Musiqa 3. Tasviriy san’at 4. Jismoniy tarbiya	Dinamika – 1 ball (har bir fan uchun)
3. Mening yutuqlarim (o‘quv jarayonidan tashqari vaqtlari) O‘zgarmas qism	1. Intellektual tanlovlarda ishtirok etganligi haqidagi ma'lumotlar. 2. Olimpiadalarda qatnashkanligi haqida ma'lumotlar	1- daraja (sinf, to‘g‘arak); Ishtirokchi – 1 ball G‘olib – 2 ball 2 – daraja (maktab); Ishtirokchi – 3 ball G‘olib – 4 ball 3 – daraja (shahar);

	3. Ijodiy tanlovlar va ko'rgazmalarda ishtirok etganligi to'g'risidagi ma'lumotlar. 4. Sport musobaqalari va tanlovlarida ishtirok etganligi to'g'risidagi ma'lumotlar. 5. Sinf dan tashqari ishlarda qatnashish.	Ishtirokchi – 5 ball G'olib – 6 ball 4 – daraja (viloyat); Ishtirokchi – 7 ball G'olib – 8 ball 5 – daraja (Respublika) Ishtirokchi – 9 ball G'olib – 10 ball
--	--	---

Yuqoridagi jadvalda ko'rsatib o'tilganlardan tashqari har bir o'quv yilini yakunida “Baholar varaqasi” kiritiladi.

D.Kol, S.Rayn, F.Kiklarning yozishicha, portfolio – bu baho va reytingga qaraganda kengroq tushuncha bo'lib, o'z ichiga o'quvchining o'z faoliyati davomidagi mulohazalari hamda amaliyot natijalarini qamrab oladi.

Agar bola shaxsiy portfoliosi yaratishida shaxsan ishtirok etsa, uning o'ziga bo'lgan hurmati oshadi, yangi maqsadlarga erishish uchun motivatsiya paydo bo'ladi, natijalarni to'plamga kiritish uchun o'quvchi yanada ko'proq rivojlanishga intiladi. O'quvchiga portfolio - bu sertifikatlar to'plami emasligini, asosiysi o'z ustida ishlash va tadbirlarda qatnashish ekanligini tushuntirish kerak, bu o'z manfaatlari va xohishlariga zarar yetkazgan holda olingan diplomlar to'plamidan ko'ra ko'proq maqtovga loyiqdir. Psixologlarning ko'plab sinovlari va tadqiqotlaridan so'ng, ijodiy shaxs rivojlanishining asosiy ko'rsatkichi bilim emas, balki motivatsiyaning mavjudligi va yangi ufqlarni tushunish istagi ekanligi e'tirof etildi. Agar bola o'z oldiga maqsad qo'ysa, unga albatta erishadi. Boshlang'ich sinf

o'quvchisining portfoliosi nafaqat o'quvchining shaxsiyati va qiziqishlari haqidagi chiroyli tarzda yaratilgan ma'lumotlar to'plami, balki bolaning shaxsiyatini shakllantirishda bevosita ishtirok etadigan odamlar uchun - o'qituvchilar, psixologlar, maktab ma'muriyati, to'garak yoki sport seksiyasi rahbari. Asta-sekin portfolio sahifalari muhim ma'lumotlar bilan to'ldiriladi va bolaning rivojlanish salohiyati va dinamikasi ko'rinda boshlaydi. Kelajakda bu ma'lumotlarning barchasi bolaning ma'lum bir sohadagi qobiliyatlarini aniqlashga yordam beradi va ma'lum bir sohada rivojlanishning taxminiy vektorini belgilaydi.[6]

Ushbu hujjatni to'ldirib, bola o'zining barcha muvaffaqiyatlarini aniq ko'radi, aytganda, ularni tuzatadi. Bu bolaning o'zini o'zi qadrlashi uchun katta ahamiyatga ega, u nimada kuchli ekanligini va nimani yaxshilash mumkinligini va nimani "qattiq o'zlashtirish" kerakligini ko'radi. Bularning barchasi intizomni, muvaffaqiyatlaringizni ko'paytirish istagini rivojlantiradi. Bu bizga kelajakda o'qituvchi va o'qituvchilar ishtirokida yoqimsiz vaziyatlardan qochish imkonini beradi. Portfolio o'quvchining yutuqlari haqidagi maqtovli kitobga aylanmasligi muhim, unda turli xatlar va diplomlar to'planadi. Axir, asosiy maqsad uni boshqalardan ajratish emas, balki mas'uliyatni singdirish, bolani to'plangan va e'tiborli qilishdir.

Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda xulosa qilish mumkinki, muvaffaqiyatli shaxsning shakllanishida aql yoki iste'dod emas, balki maqsadga erishish uchun yuksak motivatsiya katta rol o'ynashini olimlar isbotladilar. Bundan ko'rinadiki, har bir bolaning iste'dodini boshlang'ich sinfdanoq rivojlantirib borish muhimdir. Bunda esa portfolio pedagoglar uchun eng yaxshi yordamchidir. Yangi O'zbekistonni barpo etishda xalqimiz yoshlarning shijoati, bilimi, qobiliyati va ilmiy qarashlariga tayanadi. Ishonamizki, Yangi O'zbekiston yoshlari, albatta, yoshlikka xos shijoat, jo'shqinlik, mardlik va sabr toqat bilan ezgu orzu-intilishlarini amaliy harakatga aylantiradi. Zero, "Yangi O'zbekiston maktab ostonasidan boshlanadi".

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shavkat Mirziyoyev. Asarlar. 1-jild. "Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz." Toshkent – "O'zbekiston"-2017;[B-65]
2. PF-5712-сон 29.04.2019. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida (lex.uz)
3. <https://gigafox.ru/uz/onset-of-labor/dlya-portfolio-moi-titulnyi-list-portfolio-uchenika-nachalnoi-shkoly/>
4. Поздеева С. И., Путинцева Е. Б. Открытое образовательное портфолио ученика начальной школы // Научно-педагогическое обозрение (Pedagogical Review). 2014. Вып. 2 (4). С. 85–89
5. Загвоздкин В. К. Портфель индивидуальных учебных достижений – нечто большее, чем просто альтернативный способ оценки // Школьные технологии. 2004. № 3. С. 32–36
6. <https://cyberleninka.ru/article/n/otkrytoe-obrazovatelnoe-portfolio-mladshego-shkolnika-osobennosti-i-sposoby-raboty/viewer>